

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

EDUCATION AT A GLANCE 2021 TAUSTAMUISTIO

Suomalainen koulutus kansainvälisessä vertailussa

Jukka Haapamäki (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Irma Garam, Teijo Koljonen, Hanna Laakso, Janne Loisa ja Petra Packalen (Opetushallitus)

Mika Tuononen (Tilastokeskus)

Sisällys

1. OECD:n vuosittainen tilannekuva koulutuksesta	3
2. Koulutuksen tasa-arvo läpileikkaavana teemana	3
3. Sukupuolten tasa-arvo koulutuksessa	4
Naisten etumatka koulutuksessa kasvaa.....	4
Sukupuolittuneet koulutusvalinnat	5
Miesvaltaiset teknistieteelliset alat.....	6
Naisvaltainen kasvatus- ja opetusala	7
Koulutuksen hyödyt jakautuvat työmarkkinoilla epätasaisesti.....	8
4. Sosioekonominen tausta vaikuttaa koulutusvalintoihin	9
5. Maahanmuuttajatausta ja koulutuksen tasa-arvon haasteet	10
6. Koulutuksen alueellinen tasa-arvo: Suomessa erot pienet.....	11
7. Koulutuserot heijastuvat monin tavoin.....	13
8. Suomen korkeakouluissa opiskelee keskimääräistä enemmän matalan tulotason maista tulevia	14
9. Koulutuksen osallistumisaste pysyy korkeana oppivelvollisuutta pidempään	15
10. Koulutuksen rahoituksesta	16
Koulutuksen kustannukset oppilasta kohden Suomessa laskivat vuosina 2012-2018, valtaosassa maita kustannukset nousivat.....	16
Suomessa panostetaan suhteellisesti enemmän yläluokkalaisiin sekä hyvinvointipalveluihin	16
11. Opettajien palkkaus ja työsuhte kansainvälisessä vertailussa.....	17
Varhaiskasvatuksessa maksettavien palkkojen ero muihin koulutusasteisiin on Suomessa suuri	17
Opettajien palkkakehityksessä viimeisten 15 vuoden aikana suuria eroja eri maiden välillä.....	17
Opettajien kokonaistyöaika käytössä monissa Euroopan maissa	18
12. Koulutusta pandemian aikaan.....	18

1. OECD:n vuosittainen tilannekuva koulutuksesta

Education at a Glance on OECD:n vuosittain julkaisema koulutuksen indikaattoriraportti. Raporttiin koottu mittava tieto mahdollistaa koulutusjärjestelmien tarkastelun ja vertailun lukuisista eri näkökulmista.

Julkaisu sisältää OECD-maiden vertailun lisäksi myös Brasiliaa, Venäjää, Argentiinaa, Kiinaa, Intiaa, Indonesiaa, Saudi-Arabiaa ja Etelä-Afrikkaa koskevia tietoja. Tarkasteluvuosi on 2019, ellei toisin mainita. Säännöllisesti toistuvien perusindikaattorien lisäksi *Education at a Glance* on vuosittain vaihtuva teema, joka näkyy erityisesti raportin johdannossa ja jonkin verran uusina indikaattoreina. Vuonna 2021 teemana on koulutuksen tasa-arvo.

Edellisvuoden tavoin myös koronapandemia on yhtenä näkökulmana mukana *Education at a Glance*. Raportissa on pyritty pohtimaan pandemian mahdollisia lyhyen ja pidemmän aikavälin vaikutuksia koulutukseen, oppimiseen ja osaamiseen. Varsinaisesti vaikutuksia päästään havainnoimaan vasta ensi vuoden raportissa, jolloin indikaattorien pohjana olevat tilastot ulottuvat vuoteen 2020. OECD on julkaissut erillisiä tilannekuvaraportteja koronan vaikutuksista. *The state of education - one year into the COVID pandemic* -katsaukset ovat OECD:n [verkkosivuilla](#).

Tähän muistioon on poimittu *Education at a Glance* valtavasta aineistosta vain joitain Suomen kannalta kiinnostavia teemoja ja indikaattoreita. Kunkin osion lopussa mainitaan, mihin indikaattoriin tiedot perustuvat, jolloin lukijan on mahdollista palata alkuperäislähteille.

Tämän ja aiempien vuosien raportit taustatilastoihin johtavine linkkeineen ovat vapaasti saatavilla OECD:n verkkosivuilla osoitteessa <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>.

2. Koulutuksen tasa-arvo läpileikkaavana teemana

Yhtäläiset mahdollisuudet luovat perustan vahvalle ja toimivalle demokraattiselle yhteiskunnalle. Koulutus on keskeinen keino taistella eriarvoisuutta vastaan. Sen avulla eri ikäiset ihmiset taustasta riippumatta voivat hankkia taitoja, jotka auttavat tavoittelemaan parempia työpaikkoja ja parempaa elämää. Heikommista taustoista tulevat osallistuvat kuitenkin muita harvemmin koulutukseen, menestyvät opinnoissaan, löytävät pysyvän ja hyvin palkatun työpaikan tai jatkavat elinikäistä oppimista. Liian usein eriarvoisuus myös periytyy sukupolvelta toiselle.

Nuori, joilla kumpikaan vanhemmista ei ole korkeasti koulutettu, päätyy keskimääräistä harvemmin lukioon ja jää keskimääräistä useammin vaille toisen asteen tutkintoa. Tutkinnon puuttuminen tekee haavoittuvaksi työmarkkinoilla. Vuonna 2020 toisen asteen tutkintoa vailla olevien nuorten aikuisten työttömyysaste on lähes kaksinkertainen verrattuna korkeammin koulutettuihin.

Maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret ovat yleensä epäedullisessa asemassa ikätovereihinsa nähden koulutukseen osallistumisessa silloinkin, kun sosioekonominen tausta on vakioitu. Maahanmuuttajatausta vaikuttaa myös koulutuksesta saatuun hyötyyn työmarkkinoilla.

Myös sukupuolten väliset erot pitävät pintansa ja vaikuttavat koulutuspolkuihin ja mahdollisuuksiin työmarkkinoilla. Pojat jäävät tyttöjä todennäköisemmin luokalle, menestyvät huonommin lukutaidon arvioinnissa, suorittavat tyttöjä harvemmin lukion tai korkea-asteen tutkinnon. Miehet osallistuvat myös naisia vähemmän aikuiskoulutukseen. Siitä huolimatta naiset työllistyvät ja ansaitsevat edelleen miehiä heikommin.

Kansainväliset vertailut osoittavat kuitenkin, että sosiaalista liikkuvuutta ja yhtäläisiä mahdollisuuksia on mahdollista parantaa. Tietoperusta korostaa varhaisen aloittamisen merkitystä, jotta lapset, erityisesti heikoimmassa asemassa olevat, saisivat mahdollisen vahvan perustan läpi elämän johtavalla opinpolulla.

Opettajat puolestaan ovat avainasemassa oppijoiden yksilöllisten tarpeiden tunnistamisessa ja niihin vastaamisessa.

Tiedämme, että valmius jatkuvaan oppimiseen on avainasemassa muuttuvilla työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa menestymisen kannalta. Silti matalasti koulutettujen aikuisten osallistuminen koulutukseen on OECD-maissa keskimäärin peräti 40 prosenttiyksikköä pienempi kuin korkeasti koulutettujen. Vanhemmat ikäluokat osallistuvat jatkuvaan oppimiseen vähemmän kuin nuoret. Varhaisen alun lisäksi tarvitaankin entistä tiiviimpää yhteistyötä koulutuksen ja muiden toimijoiden välillä, jotta kaikille olisi tarjolla joustavia koulutusmahdollisuuksia läpi elämänuran.

Pandemian vaikutuksista oppimiseen on vielä puutteellisesti tietoa. Nyt kuitenkin jo tiedetään, että pandemian haitat eivät ole jakautuneet tasaisesti, vaan ne ovat kohdistuneet erityisesti ennestään heikommassa asemassa oleviin kasvattaen eriarvoisuutta. Heikommassa asemassa olevilla lapsilla ja nuorilla on usein ollut muita ikätovereitaan huonommat edellytykset siirtyä etäopetukseen. Pandemia on lisännyt erityisesti heikommassa asemassa olevien koulutuksen keskeyttämisen riskiä.

OECD pureutuu tämän vuoden *Education at a Glance* koulutuksellisen tasa-arvon eri ulottuvuuksiin.

3. Sukupuolten tasa-arvo koulutuksessa

Naisten etumatka koulutuksessa kasvaa

Viime vuosikymmeninä OECD-maissa tapahtunut koulutustason nousu ei ole jakautunut tasaisesti, vaan erityisesti naiset ovat kirineet eteenpäin. Naisten etumatka näkyy erityisesti korkea-asteella, mutta OECD-alueen nuoret miehet jäävät naisia todennäköisemmin vaille myös toisen asteen tutkintoa.

Vuonna 2020, 16 % OECD-maiden 25-34-vuotiaista miehistä oli ilman toisen asteen tutkintoa, naisista 13 %. Suomessa sekä toisen asteen tutkintoa vaille olevien osuus että sukupuolten välinen ero olivat selvästi pienemmät: miehet 8 % ja naiset 7 %. Naisten tilanne ei vuosikymmenessä ole muuttunut, mutta tutkintoa vaille olevien nuorten miesten osuus on vuosikymmenessä pienentynyt kolme prosenttiyksikköä.

Toisen asteen yleissivistävässä koulutuksessa naiset ovat enemmistönä valmistuneista (55 %) OECD-alueella. Sen sijaan toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuvien joukossa miehet ovat suurimmassa osassa OECD-maita enemmistönä (55 %).

Suomi poikkeaa OECD-keskiarvosta siinä, että naisten osuus tutkinnon suorittaneista on miehiä suurempi sekä ammatillisessa että lukiokoulutuksessa. Naisten korkea osuutta ammatillisen tutkinnon suorittaneista (54 %) selittää se, että naiset suorittavat elämän mittaan useampia ammatillisia tutkintoja ja yli 20-vuotiaissa tutkinnon suorittaneissa naiset ovat selvänä enemmistönä. Lukiosta valmistuneista naisten osuus on vielä korkeampi: 58 %.

Kaikissa OECD-maissa nuoret naiset suorittavat miehiä todennäköisemmin korkea-asteen tutkinnon. 25-34-vuotiaiden ikäluokassa keskimäärin 52 %:lla naisista oli korkea-asteen tutkinto, mutta miehistä vain 39 %:lla. Ero on useimmissa maissa vain kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana.

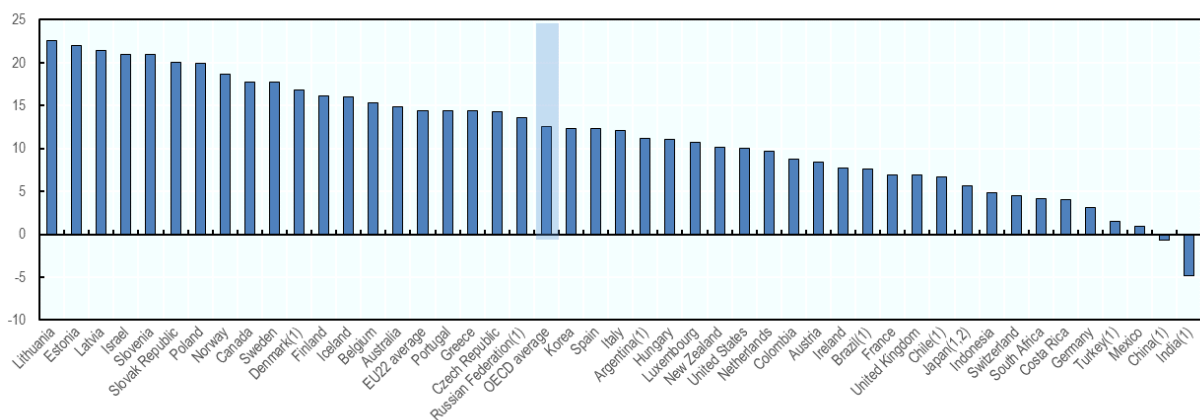
Suomessa sukupuolten välinen ero tutkintojen suorittamisessa on vielä hieman OECD-keskiarvoa suurempi. Vuonna 2020 53 % naisista ja 37 % nuorista miehistä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon. Suomi on yksi viidestä OECD-maasta, joissa tämä ero on kaventunut 2010–2020 välillä, vaikkakin vain 1 prosenttiyksikön verran.

Tilanne näyttää kuitenkin toiselta, kun katsotaan kaikkein ylimpiä tutkintoja. Vuonna 2020 OECD-maiden aikuisväestön tohtoritutkinnon suorittaneista 45 % oli naisia. Suomessa naistohtoreiden osuus oli 47,5 %.

Tutkintovertailut kertovat aiempien vuosien kehityksestä, mutta myös uusien opiskelijoiden joukossa naiset ovat enemmistönä. Vuonna 2019 keskimäärin 55 % uusista OECD-alueen korkea-asteen opiskelijoista oli naisia. Islannissa ja Argentiinassa miesten osuus uusista opiskelijoista on painunut jo alle 40 %:n. Suomessa uusien opiskelijoiden sukupuolijakauma on sama kuin OECD:ssä keskimäärin.

OECD on arvioinut, että nykyisen trendin jatkuessa 57 % nuorista naisista aloittaa korkea-asteen opinnot ennen 25. syntymäpäiväänsä ja miehistä 45 %. Ero kuitenkin kutistuu korkea-asteen ylemmille portaille mentäessä, kunnes lähes katoaa tohtoriopinnoissa.

Figure A1.1 Difference between the share of 25–34 year-old women and men with tertiary attainment (2020) / Naisten ja miesten välinen ero korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden 25-34-vuotiaiden osuudessa. In percentage points / Prosenttiyksikköinä

Note: A data point above 0 means there are more women than men attaining tertiary education. A data point below 0 means there are more men than women attaining tertiary education.

1. Year of reference differs from 2020. Refer to the source table for more details.

2. Data for tertiary education include upper secondary or post-secondary non-tertiary programmes (less than 5% of adults are in this group).

Countries are ranked in descending order of the percentage-point difference between the share of tertiary-educated women and men.

Source: OECD (2021), Table A1.2. See Source section for more information and Annex 3 for notes (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterA.pdf).

Information on data for Israel: <https://oe.cd/israel-disclaimer>

Lähteet:

- A1 To what level have adults studied?
- B1 Who participates in education?
- B3 Who is expected to graduate from upper secondary education?
- B4 Who is expected to enter tertiary education?

Sukupuolittuneet koulutusvalinnat

Koulutukseen osallistumista ja tutkinnon suorittamista koskevan vertailun taakse kätkeytyy suurta alakohtaista vaihtelua. Sukupuolella on vahva yhteys koulutusalan valintaan OECD-maissa, eikä Suomi ole tässä poikkeus.

Koulutusvalintojen sukupuolittuneisuutta koskevassa kansainvälisessä vertailussa on noussut esiin, että sukupuolten väliset erot koulutusvalinnoissa ovat usein sitä suurempia muutoin tasa-arvon kannalta edistyneinä pidetyissä yhteiskunnissa. Tutkijat ovatkin päätyneet puhumaan pohjoismaisesta tasa-arvon ristiriidasta (*the Nordic Gender Equality Paradox*): mitä tasa-arvoisempi yhteiskunta, sitä enemmän naiset näyttävät hakeutuvan sukupuolensa mukaisille koulutusaloille¹.

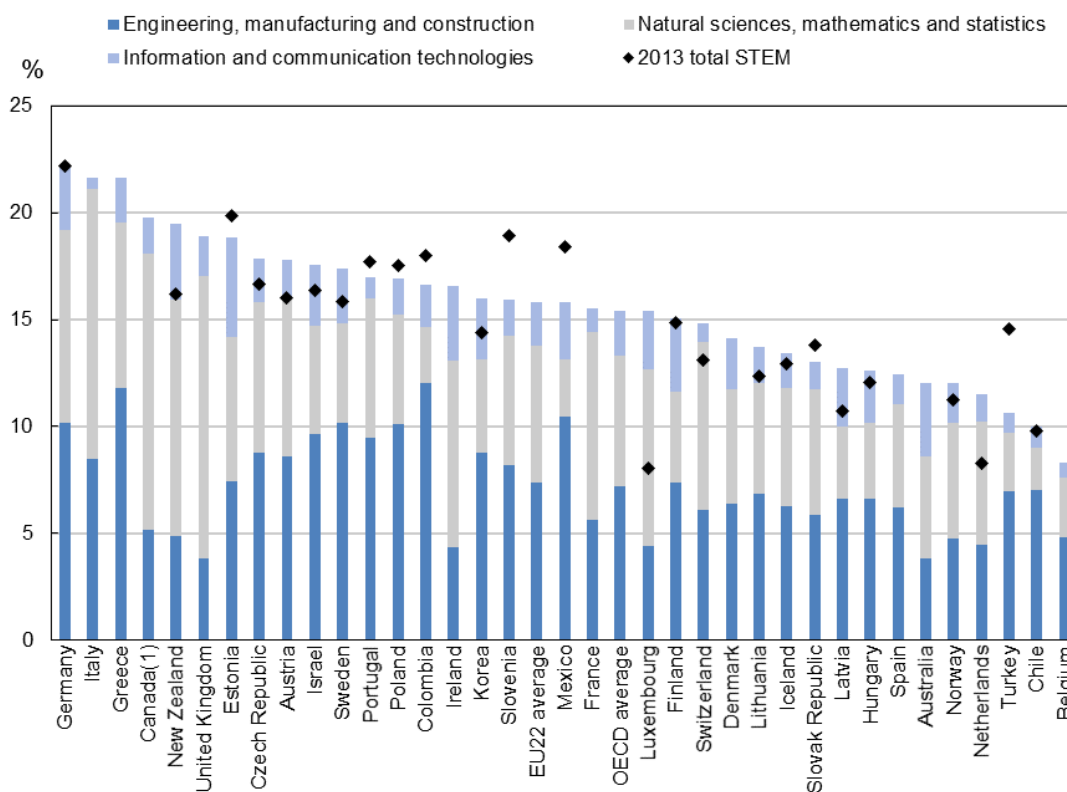
Miesvaltaiset teknistieteelliset alat

Naisten houkuttelu korkeakoulujen luonnontieteen, teknologian, insinööritieteen ja matematiikan opintoihin (*STEM-alat eli Science, Technology, Engineering, Mathematics*) on ollut pitkään koulutuspoliittisena tavoitteena monissa maissa ja myös EU:n koulutusalueella. Kehittämistoimista huolimatta kokonaiskuva ei ole muuttunut viime vuosina, vaan naiset hakeutuvat edelleen selvästi miehiä harvemmin STEM-aloille. Noin puolessa OECD-maita naisten osuus on hiukan kasvanut 2013–2019, mutta osassa maita muutos on ollut vastakkaiseen suuntaan.

Luonnontieteellisillä aloilla aloittaneista korkea-asteen opiskelijoista naisten osuus ylittää jo puolet OECD-alueella (52 %) ja Suomessa naisten osuus on vielä suurempi (58 %). Teknisillä aloilla ja ICT-alalla naiset ovat kuitenkin selvästi vähemmistönä. Suomessa naisten osuus tekniikan ja ICT-alan opinnot aloittaneista oli vain 22 % (2019). ICT-alalla aloittaneista naisten osuus on hieman OECD-keskiarvoa (20 %) suurempi, kun taas tekniikan alalla osuus on OECD-keskiarvoa (26 %) pienempi.

Naisten osuus korkea-asteen STEM-alojen uusista opiskelijoista on vuosien 2013–2019 välillä kasvanut Suomessa alle 1 %-yksiköllä.

Figure B4.3 Distribution of female new entrants into tertiary education by STEM field of education (2013, 2019) / Uusien korkea-asteen naisopiskelijoiden jakautuminen eri STEM-aloille (2013 ja 2019)

¹ Aiheesta enemmän esimerkiksi: <https://yle.fi/uutiset/3-10631824>

1. Reference year 2017.

Countries are ranked in descending order of female new entrants into tertiary education in STEM fields of study in 2019.

"Source: OECD/UIS/Eurostat (2021), Education at a Glance Database. See Source section for more information and Annex 3 for notes (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterB.pdf)."

Information on data for Israel: <https://oe.cd/israel-disclaimer>

Naisvaltainen kasvatus- ja opetusala

Tilanne on päinvastainen kasvatusalalla ja opettajakoulutuksessa, joissa aloittavista korkea-asteen opiskelijoista naisten osuus oli Suomessa peräti 82 %. Osuus on varsin lähellä opettajakunnan nykyistä sukupuolijakaumaa. Opettajana työskentelevistä (kaikki koulutusasteet) miehiä oli 26 %. Suomen miesopettajien pieni osuus ei kuitenkaan ole poikkeuksellista, sillä OECD-keskiarvo on 30 %.

Naisvaltaisina opettajaryhmä on varhaiskasvatuksen opettajat. Suomessa naisten osuus on 97 %, eli lähes sama kuin OECD-maissa keskimäärin (96 %). Lähemmässä tarkastelussa löytyy kuitenkin myös maita, joissa varhaiskasvatuksen opettajan tehtävät houkuttelevat enemmän myös miehiä: esimerkiksi Hollanti (12 %), Tanska (11 %) ja Norja (9 %).

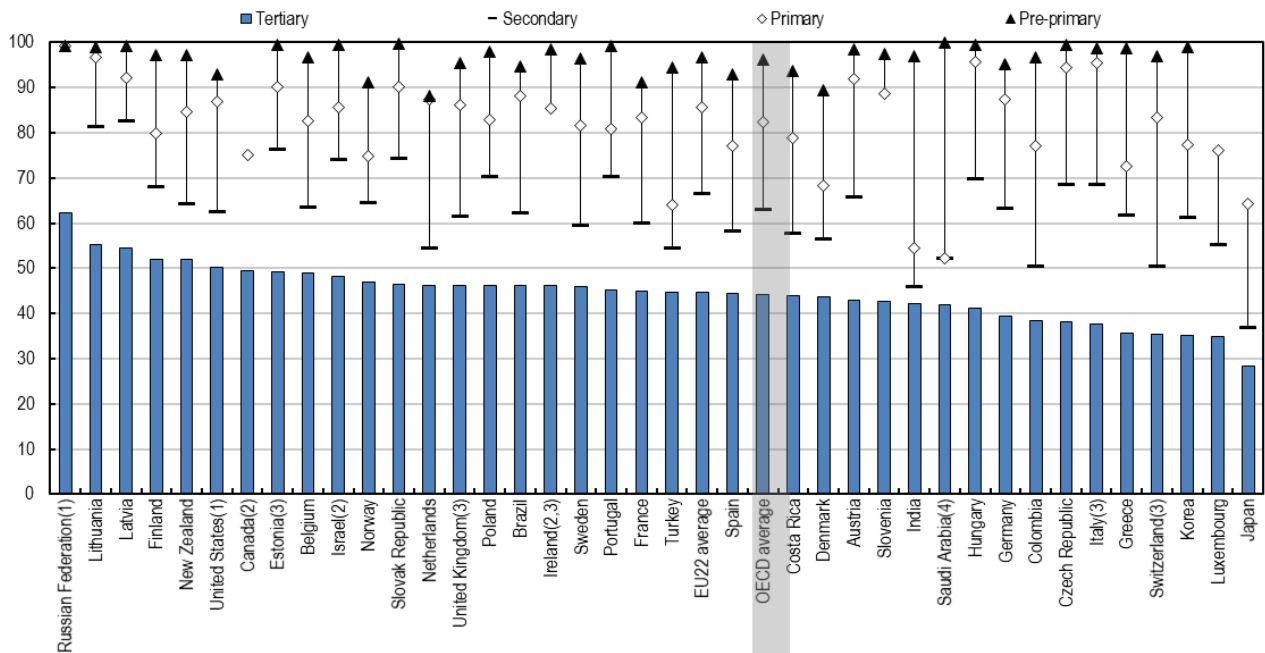
Miesten osuus opettajakunnasta kasvaa koulutusjärjestelmän portaita ylöspäin edetessä valtaosassa OECD-maita, myös Suomessa. Suomessa alakoulun opettajista naisia on 80 %, mikä on hieman OECD-keskiarvoa (82 %) vähemmän. Yläkoulun ja toisen asteen opettajista naisten osuus on Suomessa 68 %, mikä puolestaan on OECD-keskiarvon (63 %) yläpuolella. Suomessa naisten osuus korkea-asteen opettajista on OECD-maiden suurimpia, 52 % (OECD 44 %).

Miehet eivät ainoastaan hakeudu opettajan tehtäviin vähemmässä määrin kuin naiset, vaan myös jättävät ammatin helpommin. Myös Suomessa miesopettajat pohtivat naisopettajia selvästi useammin alanvaihtoa (TALIS2018-opettajatutkimus).

Naisopettajan keskimääräinen palkka on kilpailukykyinen suhteutettuna korkeasti koulutettujen täysipäiväistä työtä tekevien naisten keskimääräiseen tulotasoon. Sen sijaan miesopettajat jäävät yleisesti jälkeen korkeasti koulutettujen miesten keskimääräisestä tulotasosta, mikä saattaa osaltaan heikentää ammatin vetovoimaa.

Suomessa opettajien palkkataso suhteessa muihin korkeakoulutuksen suorittaneisiin on parempi kuin OECD-maissa keskimäärin. Perusopetuksen ja lukioiden naisopettajien palkkaus on 98–124 % korkeakoulutettujen naisten palkkatasosta (OECD 98–110 %) ja miesopettajien 80–97 % korkeakoulutettujen miesten keskimääräisestä palkoista (OECD: 76–85 %). Opettajien palkkausta käsitellään enemmän luvussa 11.

Figure D5.1 Gender distribution of teachers, by level of education (2019) / Opettajien sukupuolijakauma koulutusasteen mukaan (2019)
 "Percentage of women among teaching staff in public and private institutions / Naisten prosenttiosuus koulujen opetushenkilöstöstä"

Note:

1. Tertiary includes programmes outside tertiary level. See Annex 3 for further details.
2. For Canada, tertiary level values include only public institutions. For Ireland values for all levels except pre-primary education include only public institutions. For Israel, values for all levels of education include only public institutions.
3. Upper secondary includes programmes outside upper secondary level. See Annex 3 for further details.
4. Year of reference 2018.

Countries are ranked in descending order of the share of female teachers in tertiary education.

Source: OECD/UIS/Eurostat (2021), Table D5.1. See Source section for more information and Annex 3 for notes (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterD.pdf).

Information on data for Israel: <https://oe.cd/israel-disclaimer>

Lähteet:

- B4. Who is expected to enter tertiary education?
- D3. How much are teachers and school heads paid?
- D5. Who are the teachers?
- D7. What proportion of teachers leave the teaching profession?

Koulutuksen hyödyt jakautuvat työmarkkinoilla epätasaisesti

Vaikka naiset ovat miehiä keskimäärin paremmin koulutettuja, heidän työmarkkina-asemansa on keskimäärin huonompi kuin miesten. Erityisen suuri ero on perusasteen jälkeistä tutkintoa vaille olevien kohdalla.

Vain 30 % perusasteen jälkeistä tutkintoa vailla olevista 25-34 -vuotiaista suomalaisnaisista oli työllisiä vuonna 2020. Samanikäisten perusasteen tutkinnon varassa olevien miesten työllisyysaste oli 62 %. Ero sukupuolten välillä oli suurempi kuin OECD:ssä keskimäärin (naiset 43 % vs miehet 69 %).

Naisten tulotaso on koulutustasosta riippumatta matalampi kuin miesten lähes kaikissa OECD-maissa. Keskimäärin OECD-alueen naiset ansaitsevat 76 % - 78 % miesten tuloista. Syitä sukupuolten välisiin eroihin ansiotasossa on monia, kuten työmarkkinoiden vallitsevat stereotyyptit ja syrjintä sekä sukupuolen mukaan eriytyneet koulutuspolut. Palkkaerot liittyvät osin erilaisiin koulutuslavalintoihin, mutta myös saman alan sisällä miesten palkkataso on naisia suurempi. Myös uran ja perhe-elämän yhdistämisen haasteet voivat kannustaa naisia etsimään vähemmän kilpailukykyisiä urapolkuja ja suurempaa joustavuutta työssä.

Viime vuosina tietoisuus miesten ja naisten palkkaeroista on lisääntynyt. Monissa maissa on tehty politiikkatoimia eron kaventamiseksi. Useimmissa OECD-maissa sukupuolten välinen ero korkea-asteen koulutuksen saaneiden miesten ja naisten ansioiden välillä kutistui vuosina 2013-2019. Muutos on kuitenkin hidasta.

Palkkaeron suuruus vaihtelee kuitenkin koulutustason mukaan. Suomessa ero on suurin korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden kohdalla. Korkeasti koulutettu suomalaisnainen ansaitsee keskimäärin 77 % samantasoisien koulutuksen suorittaneen miehen tulotasosta. Lähialueen maissa korkeasti koulutettujen naisten ansiot suhteessa miesten ansioihin ovat samaa suuruusluokkaa vaihdellen Ruotsin ja Latvian 80 %:sta Viron 75 %:in.

Toisen asteen tutkintoa vaille oleva suomalaisnainen pääsee keskimäärin 81 %:in vastaavasti koulutetun miehen ansioista. Tässä on eroja lähimaiden kesken huomattavasti enemmän. Suomen tilanne muistuttaa eniten Norjaa (81 %) ja Tanskaa (83 %), kun taas Liettuassa (85 %) ja Ruotsissa (86 %) naisten suhteellinen asema on parempi. Latviassa (70 %) ja erityisesti Virossa (59 %) matalasti koulutettujen naisten palkkakuoppa on suurempi.

Sukupuolten väliset tuloerot kapenivat OECD-maissa keskimäärin 2 prosenttiyksikköä vuosien 2013 ja 2019 välillä. Suomessa tuloero pieneni samana ajanjaksona vähemmän, 0,5 prosenttiyksikköä.

Lähteet:

- A3. How does educational attainment affect participation in the labour market?
- A4. What are the earnings advantages from education?

4. Sosioekonominen tausta vaikuttaa koulutusvalintoihin

Vanhempien sosioekonominen asema vaikuttaa Suomessa oppimistuloksiin sukupuoltakin enemmän. Matalimmassa sosioekonomisessa neljänneksessä olevista 15-vuotiaista huomattavasti harvempi saavuttaa PISA-tutkimuksessa lukutaidon tason 2 ylimpään sosioekonomiseen neljännekseen verrattuna. PISAn taitotasoa 2 pidetään arki-, työ- ja opiskeluelämässä tarvittavan vähimmäisosaamisen rajana. Ero ryhmien välillä on Suomessa 15 %, mikä on merkittävästi vähemmän kuin OECD:ssä keskimäärin (29 %). Myös muissa pohjoismaissa lukutaidon erot ovat samaa suuruusluokkaa.

Ammatillisen koulutuksen asema ja arvostus on vahvistunut viime vuosina eri puolilla OECD-aluetta. Tasa-arvon kannalta on kuitenkin ongelma, jos vanhempien koulutustausta määrittää sen, ketkä päätyvät ammatilliseen koulutukseen. Lähes kaikissa maissa, joista tietoa on saatavilla, perusasteen tai enintään toisen

asteen koulutuksen saaneiden vanhempien jälkeläiset ovat selvästi yliedustettuina ammatillisessa koulutuksessa.

Myös Suomessa alemman sosioekonomisen taustan oppilaat siirtyvät yläkoulusta todennäköisemmin ammatilliseen koulutukseen kuin lukioon. Ammatillisen koulutuksen valinneista oppilaista 59 %:lla kumpikaan vanhemmista ei ollut suorittanut korkea-asteen tutkintoa, kun taas lukion valinneista oppilaista osuus oli 27 %. Ero (32 % prosenttiyksikköä) oli samaa suuruusluokkaa kuin naapurimaissa Ruotsissa (28 prosenttiyksikköä), Norjassa (32 prosenttiyksikköä) ja Virossa (33 prosenttiyksikköä).

Lähteet:

- Youth in the Education Sustainable Development Goal
- B3. Who is expected to graduate from upper secondary education?

5. Maahanmuuttajatausta ja koulutuksen tasa-arvon haasteet

Suomessa maahanmuuttajataustan yhteys PISAssa mitattuihin oppimistuloksiin on suurempi kuin sosioekonomisen taustan. OECD-maissa yleisestikin maahanmuuttajataustaisten PISA-tulokset ovat syntyperäisväestön tuloksia matalammat, mutta Suomessa ero on keskimääräistä suurempi. Muutamassa maassa, esimerkiksi Australiassa, maahanmuuttajataustaisten nuorten PISA-menestys oli jopa parempi kuin syntyperäisten ikätovereidensa, kun sosioekonomisen taustan vaikutus otettiin huomioon.

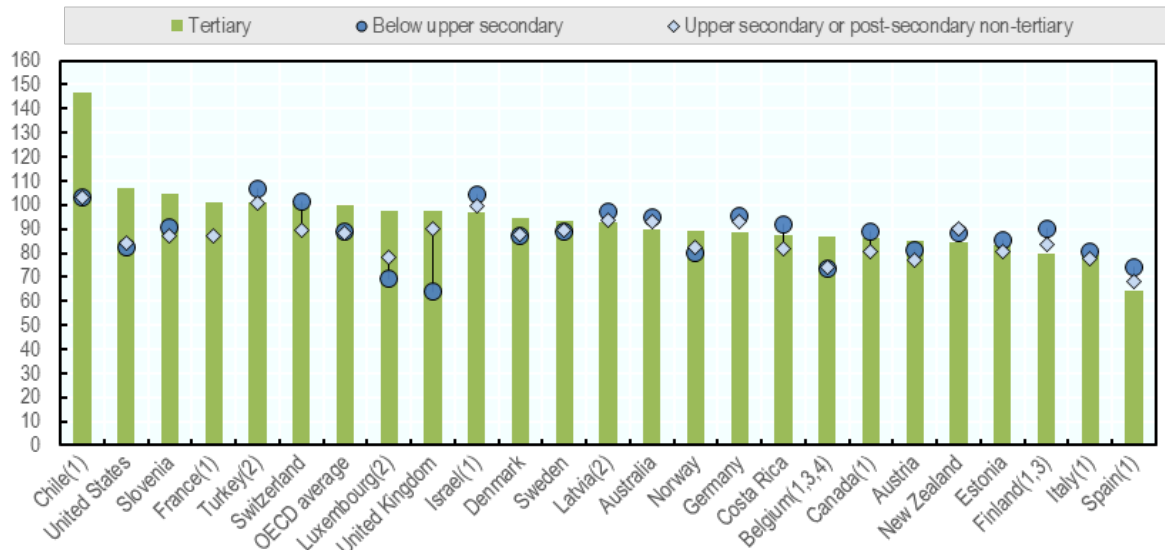
Useimmissa maissa maahanmuuttajataustasta tulevilla on keskimääräistä suurempi todennäköisyys jäädä luokalle ja vaille toisen asteen tutkintoa. Todennäköinen selitys ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien heikommille tuloksille on kielimuuri erityisesti niiden kohdalla, jotka saapuvat maahan varhaislapsuuden jälkeen.

Suomessa maahanmuuttajataustasta tulevilla on keskimääräistä pienempi todennäköisyys päätyä lukioon tai suorittaa toisen asteen tutkinto.

Useimmissa OECD-maissa maahanmuuttajataustaisten työllisyysaste on syntyperäisväestöä huonompi korkea-asteen koulutuksen saaneiden keskuudessa. Matalammin koulutettujen osalta asetelma on monessa maassa päinvastainen. Koulutustason ollessa sama maahanmuuttajataustaisen tulotaso jää useimmissa maissa syntyperäisväestöä matalammaksi. Ulkomailla ja Suomessa syntyneen korkeasti koulutetun välinen palkkaero oli yksi vertailun suurimmista. Ainoastaan Italiassa ja Espanjassa ero oli vielä suurempi.

Figure A4.5 Earnings of foreign-born workers as a percentage of earnings of native-born workers, by educational attainment (2019) / Ulkomailla syntyneiden työntekijöiden tulotaso verrattuna maassa syntyneiden työntekijöiden tuloihin koulutusasteen mukaan (2019)

25–64-year-old full-time full-year workers; in per cent / 25-64-vuotiaat kokopäivätyötä tekevät työntekijät, prosentteina

Note: Only countries with data from 2017 onwards are shown in this figure.

1. Year of reference differs from 2019. Refer to the source table for more details.

2. Earnings net of income tax.

3. Data refer to full-time and part-time workers.

4. There is a break in the series.

Countries are ranked in descending order of the earnings of tertiary-educated foreign-born workers as a percentage of the earnings of tertiary-educated native-born workers.

Source: OECD (2021), Table A4.4. See Source section for more information and Annex 3 for notes (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterA.pdf).

Information on data for Israel: <https://oe.cd/israel-disclaimer>

Lähteet:

- Youth in the Education Sustainable Development Goal
- A1. To what level have adults studied?
- A2. Transition from education to work: Where are today's youth?
- A4. What are the earnings advantages from education?
- B1. Who participates in education?
- B3. Who is expected to graduate from upper secondary education?

6. Koulutuksen alueellinen tasa-arvo: Suomessa erot pienet

Kaikkialla OECD-maissa väestön koulutustasossa on merkittävää alueellista vaihtelua. Väestön koulutustausta on puolestaan yhteydessä moneen alueellisen tasa-arvon ulottuvuuteen. *Education at a Glance* tarkastelussa Suomi kuuluu maihin, jossa alueellinen vaihtelu on monella mittarilla vertailun pienimpiä. Suomen osalta tarkastelussa käytetään NUTS 2 suuralueita, jotka jakavat Suomen neljään Manner-Suomen alueeseen sekä Ahvenanmaahan.

Toisen asteen tutkintoa vaille olevan aikuisväestön osuudessa voi olla yli 30 prosenttiyksikön ero alueiden välillä, kuten esimerkiksi Portugalissa ja Kanadassa. Korkea-asteen koulutettujen osuuden alueellinen vaihtelu on yhtä lailla suurta. Ero on yli 30 prosenttiyksikköä mm. Tsekissä, Puolassa, Unkarissa ja Yhdysvalloissa, viimeksi mainitussa peräti 35 prosenttiyksikköä. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneet keskittyvät useimmiten maiden pääkaupunkiseuduille.

Suomessa erot matalasti koulutettujen osuudessa ovat suhteellisen pieniä, alle 5 prosenttiyksikköä. Alueellinen vaihtelu matalasti koulutettujen osuudessa on jopa pienempi kuin muissa Pohjoismaissa². Toisen asteen koulutuksen saaneiden osuus vaihtelee enemmän (14 prosenttiyksikköä), mutta alueelliset erot ovat samaa suuruusluokkaa kuin muissa Pohjoismaissa.

Myös Suomessa suhteellisesti eniten korkea-asteen koulutettuja on pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla: 55 % aikuisväestöstä. Selvästi pienempi osuus korkeasti koulutettuja on Itä- ja Pohjois-Suomessa (42 %) koko maan keskiarvon ollessa 48 %.

Myös koulutukseen osallistumisessa on alueellista vaihtelua. Varhaiskasvatukseen osallistuminen oli 3-5-vuotiaiden ikäluokassa 79 % Itä- ja Pohjois-Suomessa ja 89 % Ahvenanmaalla Suomen keskiarvon ollessa 85 %. Alueelliset erot ovat yleensä pienet maissa, joissa lähes koko ikäluokka (vähintään 90 %) osallistuu varhaiskasvatukseen. Toisaalta esimerkiksi Sveitsissä ja Yhdysvalloissa osallistumisasteessa voi olla alueiden välillä eroa yli 40 prosenttiyksikköä.

15-19-vuotiaiden osallistumisasteen alueellinen vaihtelu oli Suomessa kansainvälisesti verraten pientä jo ennen oppivelvollisuuden laajenemista. Myös työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien 18–24-vuotiaiden osuus³ on lähes sama eri puolilla Suomea alueellisen eron ollessa enintään 4 prosenttiyksikköä (9-13 %). Alueellinen vaihtelu on vähintään 10 prosenttiyksikköä 18 OECD- ja partnerimaassa, joista esimerkiksi Kreikassa, Venäjällä, ja Italiassa alueiden välinen ero voi olla yli 20 prosenttiyksikköä.

Työllisyyden alueellinen vaihtelu on Suomessa varsin vakio koulutusasteesta riippumatta. Esim. perusasteen varassa olevien työllisyysaste vaihtelee 8 prosenttiyksiköllä eri alueiden välillä (49-57 %), ja korkea-asteen suorittaneiden 7 prosenttiyksiköllä (85-92 %). Keskimäärin OECD-alueella matalasti koulutettujen työmarkkinatilanne on herkempi alueelliselle vaihtelulle.

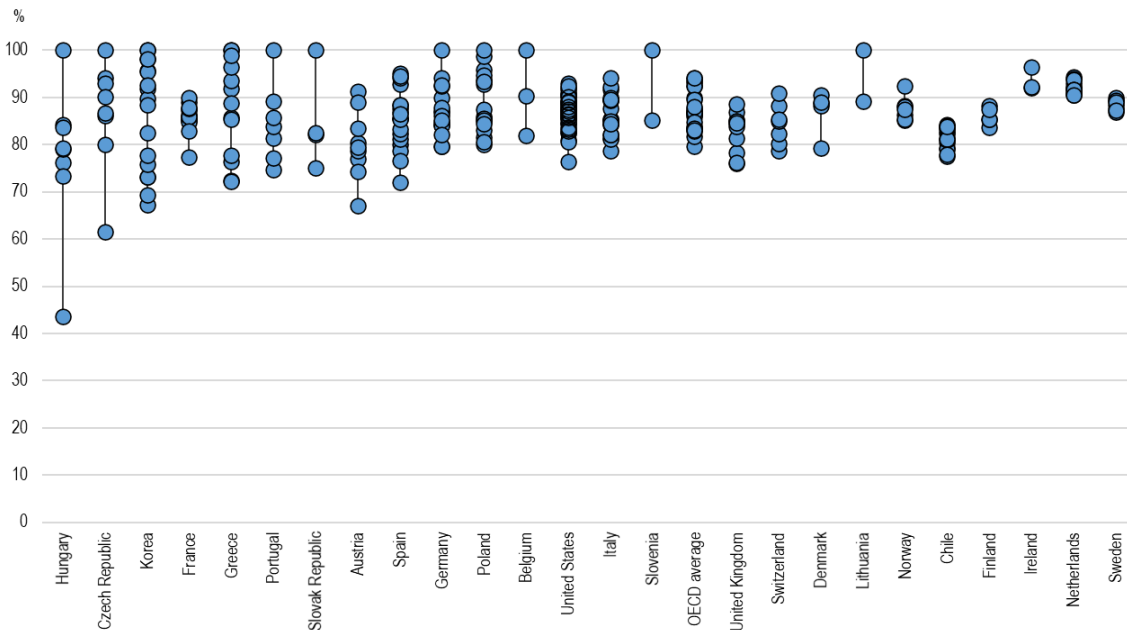
---

² Alueiden välinen ero suurimmillaan Ruotsissa 7 prosenttiyksikköä, Norjassa 6 prosenttiyksikköä, Tanskassa 8 prosenttiyksikköä.

³ Ns. NEET-nuoret eli not in education, employment or training.

Figure B1.3 Regional variation of the enrolment rate of 15-19 year-olds (2019) / Alueellinen vaihtelu 15-19-vuotiaiden koulutukseen osallistumisessa (2019)

Enrolment rates in all levels of education combined / Kaikille koulutusasteille osallistuminen kokonaisuudessaan

Note: National averages are presented under the OECD label.

Countries and economies are ranked in descending order of the range between the maximum and minimum enrolment rate.

Source: OECD (2021), Regional Education statistics. See Source section for more information and Annex 3 for notes (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterB.pdf).

Information on data for Israel: <https://oe.cd/israel-disclaimer>

Lähteet:

- A1. To what level have adults studied?
- A3. How does educational attainment affect participation in the labour market?
- B1. Who participates in education?
- B2. How do early childhood education systems differ around the world?

7. Koulutuserot heijastuvat monin tavoin

Koulutuksen yhdenvertaisuudella ei ole merkitystä ainoastaan työuraan ja ansiotasoon, vaan vaikutukset näkyvät monilla muillakin elämänalueille.

Esimerkiksi elinajanodote kasvaa koulutustason myötä. Suomessa ero matalasti ja korkeasti koulutettujen välillä on 4 vuotta. Ero on OECD:ssä keskimäärin 5 vuotta. Koulutuksesta saatu etu on suurempi miehillä kuin naisilla. Miehillä koulutustaustan mukainen vaihtelu elinajanodotteessa on OECD:ssä keskimäärin 6 vuotta, naisilla 3 vuotta. Suomessa sukupuolten välinen ero on tässä suhteessa pienempi.

Koulutustaso on yhteydessä myös muihin elintapoja ja terveyttä koskeviin mittareihin. Korkeasti koulutetut liikkuvat vapaa-ajallaan keskimääräistä enemmän ja ovat keskimääräistä harvemmin ylipainoisia.

Korkea-asteen koulutuksen suorittaneet myös arvioivat terveydentilansa paremmaksi kuin perusasteen koulutuksen varassa olevat. Terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi arvioivien osuuden ero on Suomessa noin 30 prosenttiyksikköä, joka on hieman enemmän kuin OECD-maissa keskimäärin (27 prosenttiyksikköä).

Lähde:

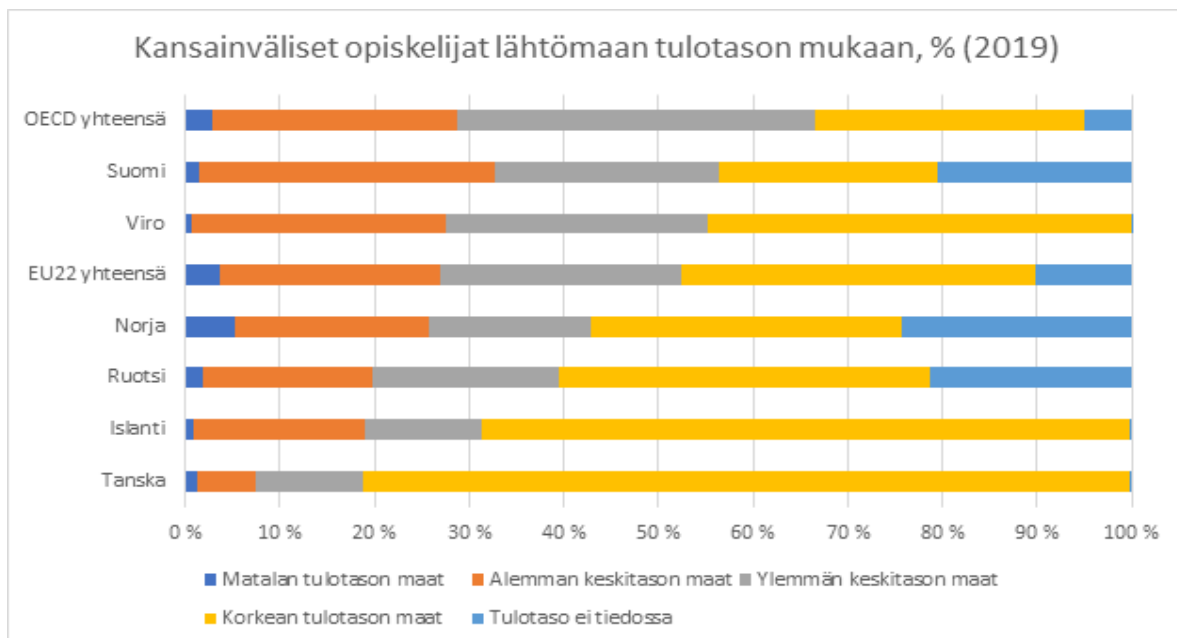
- A6. How are social outcomes related to education?

8. Suomen korkeakouluissa opiskelee keskimääräistä enemmän matalan tulotason maista tulevia

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on globaalissa tarkastelussa kasvanut tasaisesti. Kansainvälisillä opiskelijoilla tarkoitetaan korkeakoulutuksen tilastoinnissa niitä opiskelijoita, jotka ovat suorittaneet toisen asteen tutkinnon jossain muualla korkea-asteen tutkinnon suoritusmaassa.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä Suomessa oli 23 800 vuonna 2019, mikä vastaa 8 % kaikista korkea-asteen opiskelijoista. Suomessa kehitykseen on vaikuttanut lukuvuosimaksujen käyttöönotto EU/Eta-alueen ulkopuolisille kansalaisille vuonna 2017, mikä vähensi hetkellisesti uusien kansainvälisten opiskelijoiden määrää. Kansainvälisten opiskelijoiden osuus on Suomessa hieman yli OECD-maiden keskiarvon (6 %). Naapurimaihin verrattuna kansainvälisten opiskelijoiden osuus on Suomessa suurempi kuin Norjassa (4 %) ja Ruotsissa (7 %), mutta pienempi kuin Tanskassa (10 %) ja Virossa (11 %). Raportin tilastot kuvaavat vuotta 2019 eikä koronapandemian vaikutus vielä näy niissä.

Suomeen tulee OECD-keskiarvoa useammin opiskelijoita alemman tulotason maista. 33 % kansainvälisistä opiskelijoista Suomessa on lähtöisin matalimman tulotason tai tulotasoltaan alemman keskitason maista. Toisin on esimerkiksi Tanskassa, jossa valtaosa kansainvälisistä opiskelijoista tulee korkean tulotason maista. Vertailua tosin häiritsee se, että monen Suomessa opiskelevan lähtömaa on luokittelematon. Kansainväliset opiskelumahdollisuudet eivät jakaannu tasaisesti, sillä matalimpien tulotasojen maista lähtöisin olevilla opiskelijoilla on kaiken kaikkiaan pienempi todennäköisyys opiskella korkea-asteen opintoja ulkomailla.

Lähde: taulukko B6.1

Naisten osuus kansainvälisistä opiskelijoista vaihtelee suuresti opiskeltavan alan mukaan. Suomessa humanistisia aloja ja taidetta opiskelevista 61 %, yhteiskuntatieteitä opiskelevista 57 %, kaupallista alaa

opiskelevista 51 % ja tekniikan alojen opiskelijoista 27 % on naisia. Kaikilla näillä aloilla naisten osuus on Suomessa hieman matalampi kuin EU22-maissa keskimäärin.

Lähde:

- B6. What is the profile of internationally mobile students?

9. Koulutuksen osallistumisaste pysyy korkeana oppivelvollisuutta pidempään

OECD-maissa oppivelvollisuus alkaa tyypillisesti lapsen siirtyessä kouluun 6-vuotiaana. Noin kolmanneksessa maita oppivelvollisuus alkaa jo aiemmin, kun taas Suomessa ja esimerkiksi Virossa ja Liettuassa oppivelvollisuus alkaa vasta 7-vuotiaana. Oppivelvollisuus päättyy yleensä perusasteen päättyessä keskimäärin 16-vuotiaana. Oppivelvollisuuden päättymisikä vaihtelee kuitenkin Indonesian 13 vuodesta Belgian, Chilen, Saksan ja Portugalin 18 vuoteen. Myös Hollannissa oppivelvollisuus jatkuu osaaikaisena 18-vuotiaaksi tai tutkinnon suorittamiseen asti.

Suurella osalla maita lähes koko ikäluokka on koulutuksessa jo ennen oppivelvollisuuden alkua ja myös oppivelvollisuuden jälkeen. Keskimäärin OECD-maissa osallistumisaste pysyi vähintään 90 %:ssa 14 vuoden ajan (ikävuodet 4-17). Lähes täyden osallistumisasteen kesto vaihteli Meksikon 9 vuodesta Ruotsin ja Norjan 17 vuoteen. Suomessa kesto oli 13 vuotta.

Vuonna 2019 lähes kaikissa OECD-maissa osallistumisaste ylitti 90 % 4-5-vuotiaiden ikäluokassa. Noin kolmanneksessa maita osallistuminen oli näin korkealla tasolla jo 3-vuotiaana - Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Koreassa jo kaksivuotiaana. Suomessa, Slovakiassa ja Turkissa 90 %:n rajapyykki saavutettiin kuusivuotiaana.

Kaikissa OECD-maissa oppivelvollisuus kattaa vähintään perusasteen koulutuksen (*primary ja lower secondary*). Useimmissa maissa oppivelvollisuus käsittää lisäksi ainakin osan toisen asteen koulutuksesta.

Koulutuksen osallistumisaste putoaa yleensä merkittävästi toisen asteen tyypillisen suorittamisensa jälkeen. OECD-maiden 20–24-vuotiaiden osallistumisaste oli 41 %, mikä on alle puolet 15-19 -vuotiaiden ikäryhmään verrattuna. Monessa maassa 20–24-vuotiaiden osallistumisaste on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Australiassa, Irlannissa, Espanjassa ja Sveitsissä osallistumisaste nousi kussakin vähintään 11 prosenttiyksikköä vuosien 2005 ja 2019 välillä. Suomessa osallistumisaste laski samalla ajanjaksolla 8 prosenttiyksikköä (55 % => 47 %).

Vanhempiin ikäluokkiin siirryttäessä osallistumisaste tippuu eri maissa eri tahtiin. OECD-maiden 25-29-vuotiaiden keskimääräinen osallistumisaste oli 16 %, Suomessa 29 % sekä Tanskassa ja Turkissa noin 30 %. Opiskelijoiden osuus 30–39-vuotiaista oli OECD-maissa keskimäärin enää 6 %, mutta Suomessa, Ruotsissa ja Turkissa heitä oli vielä tässäkin ikäryhmässä 16 %.

Lähteet:

- B1. Who participates in education?
- B2. How do early childhood education systems differ around the world?

10. Koulutuksen rahoituksesta

Koulutuksen kustannukset oppilasta kohden Suomessa laskivat vuosina 2012–2018, valtaosassa maita kustannukset nousivat

Yksi mittari koulutuksen kustannusten maiden väliseen vertailuun on tarkastella vuosittaisia kustannuksia oppilasta kohden. Oppilaskohtaisiin kustannuksiin vaikuttavat monet tekijät, muun muassa opettajien palkat ja opetusvelvollisuus, eläkejärjestelmä, oppilasmäärä, oppituntien määrä, opetusmateriaalin ja tilojen kustannukset sekä koulutuslinja (yleissivistävä/ammattillinen). Tärkeintä on resurssien kohdentaminen oikeisiin kohteisiin tehokkaasti ja vaikuttavasti, eikä kustannusten suuruudesta voi esimerkiksi vetää johtopäätöksiä koulutuksen tuloksellisuudesta.

Julkaisussa tarkastellaan oppilaskohtaisten kustannusten muutoksia reaalisesti eli ottaen huomioon kustannustason muutokset vuosina 2012–2018 perusopetuksesta korkeakoulutukseen. Muutaman edellisen vuoden tapaan Suomi erottuu muista maista siinä, että meillä koulutuksen kustannukset oppilasta kohden laskivat, kun valtaosassa maita ne nousivat. Vuosittainen lasku Suomessa oli 1 %, kun samaan aikaan OECD-maissa nousua oli keskimäärin 1,6 % vuosittain. Opiskelijakohtaiset koulutusmenot olivat Suomessa kuitenkin myös 2018 korkeammat kuin OECD-maissa keskimäärin niin perus- ja toisen asteen koulutuksessa kuin korkea-asteen koulutuksessa.

Perus- ja toisella asteella opiskelijakohtaiset kustannukset kasvoivat vuosina 2012–2018 keskimäärin 1,8 % vuosittain. Valtaosassa OECD-maita käytettiin vuonna 2018 enemmän varoja yhtä oppilasta kohden kuin vuonna 2012. Suomi oli kuitenkin viiden sellaisen maan joukossa, joissa suuntaus oli päinvastainen: vuonna 2018 summa, joka käytettiin yhtä oppilasta kohden, oli pienempi kuin vuonna 2012. Muutkin näistä maista olivat eurooppalaisia: Suomen lisäksi joukkoon kuuluivat Kreikka, Luxemburg, Slovenia ja Tanska.

Korkea-asteella opiskelijakohtaiset kustannukset kasvoivat OECD-maissa maltillisemmin. Vuosina 2012–2018 vuosittainen kasvu oli keskimäärin 0,7 %. Suomi oli kuitenkin jälleen poikkeus maiden joukossa, sillä samalla aikavälillä opiskelijakohtaiset kustannukset laskivat korkea-asteen koulutuksessa vuosittain 2,4 %.

Suomessa panostetaan suhteellisesti enemmän yläluokkalaisiin sekä hyvinvointipalveluihin

Suomi erottuu muista OECD-maista selvästi kahdella tavalla; meillä satsataan yläluokkien oppilaisiin sekä oppilaiden hyvinvointipalveluihin selvästi muita OECD-maita enemmän.

Suomen oppilaskohtaiset kustannukset ylemmällä perusasteella olivat neljänneksi korkeimmat 38 OECD-maan joukossa. Koulutustaso vastaa Suomen luokkia 7–9. Tätä selittää muun muassa se, että Suomen yläkouluissa on useimpia muita maita enemmän opettajia oppilaita kohden. Suomen yläkouluissa yhtä opettajaa kohden oli keskimäärin 9 oppilasta vuonna 2019. Tämä on 33 OECD-maan joukossa toiseksi pienin suhdeluku, sillä ainoastaan Kreikassa suhdeluku on pienempi, 8 oppilasta yhtä opettajaa kohden. OECD-maiden keskiarvo on 13. Vastaava suhdeluku Suomen alaluokilla, eli luokilla 1–6, oli 14 oppilasta yhtä opettajaa kohden. Tämä luku on lähellä OECD-maiden keskiarvoa, joka oli 15 vuonna 2019.

Suomessa panostetaan oppilaiden hyvinvointipalveluihin perus- ja toisen asteen koulutuksessa suhteellisesti enemmän kuin OECD-maissa keskimäärin. Muiden kuin opetukseen liittyvien oppilaskohtaisten kustannusten suhteellinen osuus Suomessa oli 10 % oppilaskohtaisista kokonaiskustannuksista vuonna 2018. OECD-maiden keskiarvo oli selvästi matalampi, 4 %.

Melko pienellä suhteellisella kustannusosuudella Suomessa tarjotaan oppilaille opetuksen lisäksi monipuolisia hyvinvointipalveluita. Tällaisia ovat muun muassa terveydenhoitopalvelut, kouluruokailu sekä koulukuljetukset. Koulutuksen järjestäjät ovat velvollisia järjestämään nämä palvelut kaikille oppilaille

veloituksetta (koulukuljetukset tietyin ehdoin). Erityisen poikkeuksellista OECD-maiden joukossa on kouluruokailu. Koko maan laajuinen, kaikille esi-, perus- ja toisen asteen oppilaille tarkoitettu, oppilaille maksuton kouluateria tarjotaan ainoastaan Suomessa ja Ruotsissa.

Lähteet:

C1. How much is spent per student on educational institutions?

11. Opettajien palkkaus ja työsuhde kansainvälisessä vertailussa

Varhaiskasvatuksessa maksettavien palkkojen ero muihin koulutusasteisiin on Suomessa suuri

Opettajan palkka on yleisesti kytköksissä suoritettuun tutkintoon, työkokemukseen ja siihen, millä koulutusasteella opettaja toimii. Varhaiskasvatuksen (ISCED 02, *pre-primary education*) opettajien palkat Suomessa (USD 37 235) jäävät OECD:n keskiarvon alapuolelle noin 9 %. Sen sijaan perusasteella ja toisella asteella palkat ovat OECD:n keskiarvoa korkeammat: alakoulussa 49 025 USD (noin 7 % OECD:n keskiarvoa korkeampi), yläkoulussa 54 541 USD (noin 14 % korkeampi) ja lukiossa 61 609 USD (noin 19 % korkeampi).

Edellä olevassa vertailussa on käytetty niin sanottuja todellisia (toteutuneita ja ostovoiman mukaan suhteutettuja) palkkoja virkaehtosopimusten mukaisten eli taulukkopalkkojen sijaan. Todellisissa palkoissa ovat mukana mahdolliset palkanlisät kuten tulospalkkiot, korvaukset erityistehtävistä ja ylitunneista sekä työsuhte-edut, joita joissakin maissa on mahdollista saada. Esimerkiksi työstä syrjäseuduilla tai haasteellisilla alueilla maksetaan palkanlisää noin puolessa selvitykseen osallistuneista maista. Palkkoja vertailtaessa tulee muistaa, että myös verotusaste eri maissa vaihtelee.

Vaikka opettajien palkkataso kaikkialla tyypillisesti paranee mitä korkeammasta koulutusasteesta on kyse, on muutos asteelta toiselle siirryttäessä keskimääräistä suurempi Suomessa. Erityisesti ero varhaiskasvatukseen on kansainvälisesti verraten suuri. OECD-maissa taulukkopalkkojen mukaan laskettuna palkkataso lukion opettajilla on 15 työvuoden jälkeen noin 17 % korkeampi kuin varhaiskasvatuksessa, kun se Suomessa on lähes 50 % korkeampi. Euroopan maista OECD-maiden keskiarvoa suurempi ero on myös esimerkiksi Tanskassa, Liettuassa ja Belgiassa, joissa ero on 25–30 %. Toisaalta on maita, joissa opettajien palkkataso on sama koulutusasteesta riippumatta – tällainen tilanne on esimerkiksi Kreikassa, Puolassa, Portugalissa sekä Englannissa ja Skotlannissa. Jos tämä vertailu tehdään todellisten palkkojen mukaan, ero korostuu: Suomessa lukion opettajien palkkataso on 65 % varhaiskasvatuksen opettajia korkeampi, yläkoulun opettajien 46 % ja alakoulun opettajienkin 32 % korkeampi.

Opettajien palkkakehityksessä viimeisten 15 vuoden aikana suuria eroja eri maiden välillä

Noin puolella OECD-maista on vertailukelpoista tietoa opettajien palkkakehityksestä pidemmältä aikaväliltä. Nämä tilastot osoittavat, että opettajien inflaatiokorjatut taulukkopalkat nousivat vuodesta 2005 vuoteen 2020 noin kahdessa kolmasosassa näistä maista, kun tarkastellaan tyypillisen koulutustaustan ja 15 vuoden opettajakokemuksen omaavia opettajia. Nousu oli keskimäärin noin 2–4 prosenttia eri koulutusasteilla. Palkkakehitys Suomessa ei juuri poikkea näistä keskimääräisistä arvoista. Huomattavasti keskiarvoa nopeampaa palkkakehitys on ollut esimerkiksi Puolassa (30 %), missä hallituksen päätöksen mukaisesti opettajien palkkoja nostettiin johdonmukaisesti vuodesta 2008 vuoteen 2013.

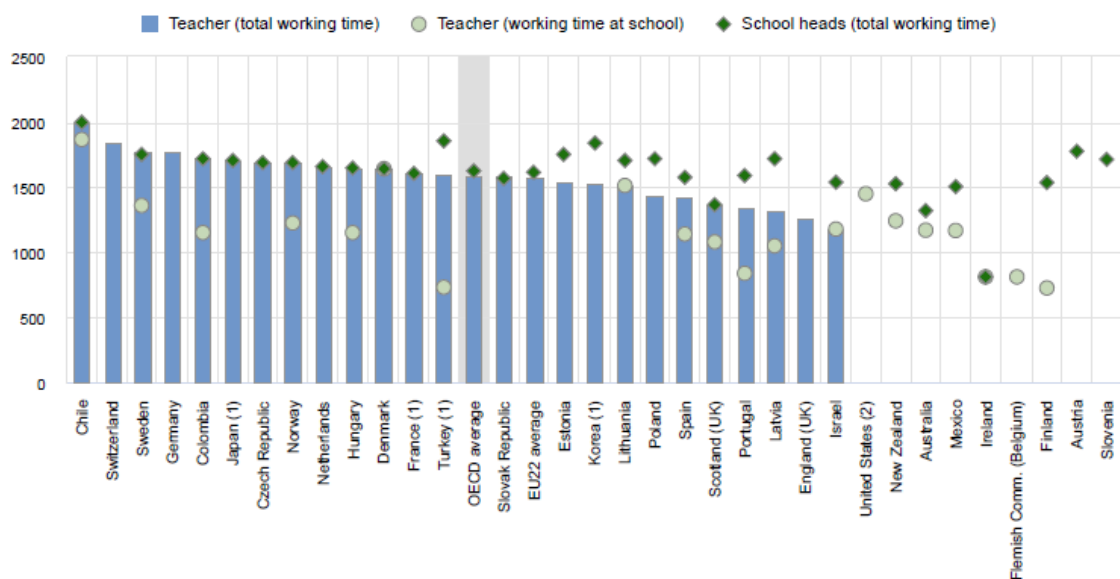
Toisaalta joissakin maissa kuten Kreikassa, Ranskassa, Unkarissa, Italiassa ja Portugalissa palkkakehitys on ollut negatiivista.

Opettajien kokonaistyöaika käytössä monissa Euroopan maissa

Noin puolessa OECD-maista on ainakin jollakin koulutusasteella määritelty se aika, jolloin opettajan tulee olla käytettävissä koulussa niin opetukseen kuin muihinkin työtehtäviin. Joissakin maissa kuten Saksassa, Alankomaissa, Puolassa, Virossa ja Sveitsissä opettajan kokonaistyöajasta ei ole erotettu tiettyä osaa koulussa tehtävää työtä (opetusta) varten. Alla olevassa kuvassa D4.2 sininen palkki kuvaa yläkoulun opettajien kokonaistyöaikaa (h/vuosi) niissä maissa, joissa se on määritelty. Vihreällä pallolla on erotettu se osa työajasta, joka tehdään koulussa. Oikeassa laidassa on maita, joissa kokonaistyöaika ei ole käytössä.

Figure D4.2. Working time of teachers and school heads in general lower secondary education (2020)

Statutory working time in hours per year, in public institutions

Lähteet:

- D3. How much are teachers and school heads paid?
- D4. How much time do teachers and school heads spend teaching and working?

12. Koulutusta pandemian aikaan

Maailmanlaajuisen pandemian vaikutukset ovat heijastuneet lähes kaikille elämän alueille, myös koulutukseen.

Vuoden 2020 maaliskuusta alkaen kouluja on suljettu eri pituisiksi ajoiksi lähes kaikissa OECD- ja kumppanusmaissa. Koulut siirtyivät hyvin nopeasti etäopetukseen, mutta valmiudet etäopetuksen järjestämiseen ovat olleet hyvin erilaiset eri maissa. Valmiuksien lisäksi maiden kesken on ollut myös suuria eroja siinä, miten etäopetusta on säädelty ja johdettu. Suomessa koulutuksen järjestäjät ovat varsin itsenäisesti päättäneet etäopetuksen käytännön järjestelyistä.

Pandemian pitkäaikaiset vaikutukset eivät vielä ole tiedossa, mutta se tiedetään jo, että pandemia on kohdellut ihmisiä hyvin epätasa-arvoisesti. Haitalliset vaikutukset ovat kohdentuneet eniten

haavoittuvimmassa asemassa oleviin. Heikoimmassa asemassa olevilla lapsilla ei useinkaan ole ollut sopivia etäopetukseen soveltuvia laitteita ja yhteyksiä, rauhallista opiskelutilaa tai kotoa saatua tukea ja kannustusta opiskeluun. Lisäksi koulut ovat olleet pidempään suljettuina maissa, joissa oppimistulokset ovat heikommat.

Valtioiden on suunnannut kouluille rahallista tukea, jotta ne selviytyisivät pandemian aiheuttamista haasteista. Kaksi kolmasosa vertailun maista ilmoitti lisänneensä rahoitusta perus- ja toisen asteen kouluille. Myös Suomessa hallitus on myöntänyt lisärahoitusta varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen ja toiselle asteelle. Tukea on suunnattu esimerkiksi tukiopetukseen ja erityisopetukseen.

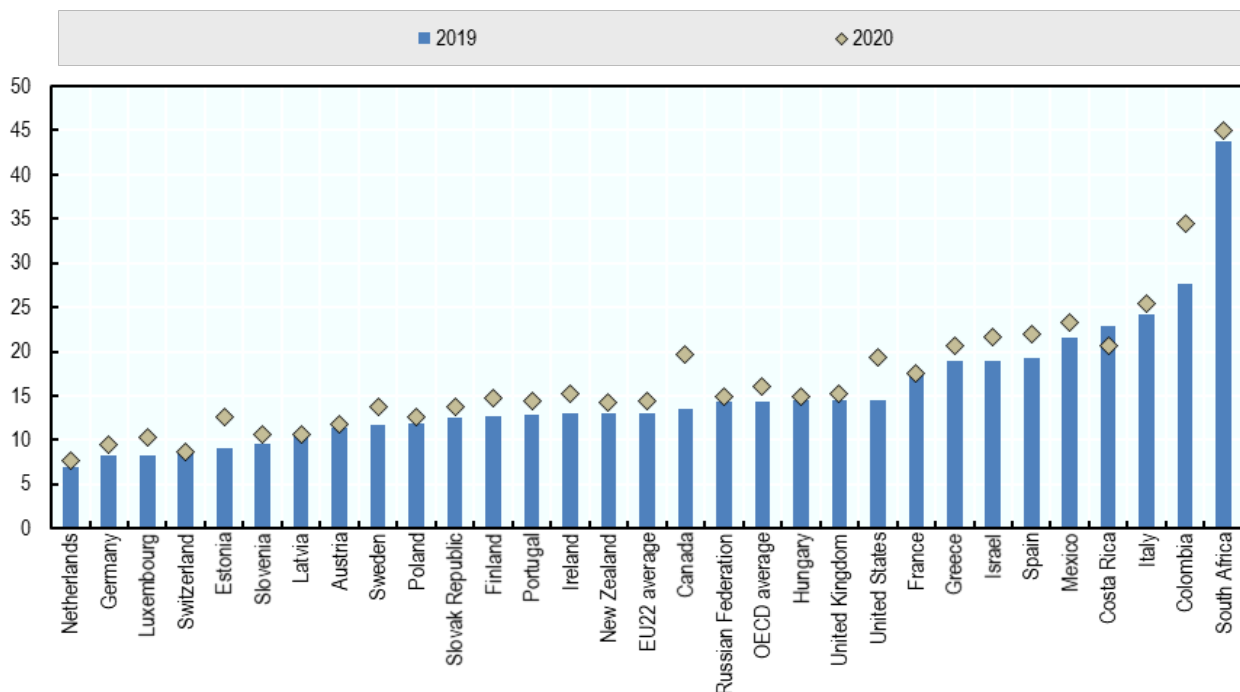
Helpotusta koronakriisiin on tuonut nopeasti kehitetyt rokotukset. Rokotusjärjestys on vaihdellut maittain. 19 OECD- ja kumppanusmaassa opettajat on nähty yhteiskunnan toimivuuden kannalta sellaiseksi tärkeäksi ammattiryhmäksi, joka on asetettu etusijalle rokotusjärjestyksessä. Suomessa opettajat ovat saaneet rokotukset joitain poikkeuksia lukuun ottamatta siinä tahdissa, kun oma ikäryhmä on ollut vuorossa.

Koronakriisin vaikutukset talouteen ja työelämään heijastuvat koulutukseen osallistumiseen. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäävien nuorten määrässä ei kuitenkaan pandemian ensimmäisenä vuonna nähty pelättyä jyrkkää kasvua. NEET-nuorten (koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevat 18–24-vuotiaat) osuus kasvoi OECD-maissa 14,4 %:sta (2019) 16,1 %:in (2020). Suomessa muutos oli hieman suurempi: 12,8 %:sta 14,8 %:in. Osuus on kasvanut maltillisesti osin sen takia, että monissa maissa yhä useammat nuoret ovat pidentäneet opintojaan. Monessa maassa on lisätty nuorille kohdennettua koulutustarjontaa.

Pandemian vaikutus 25–64-vuotiaiden koulutukseen osallistumiseen oli huomattavasti suurempi. Osallistuminen väheni keväästä 2019 kevääseen 2020 OECD-alueella 27 % ja Suomessakin 15 %.

Figure A2.1 Trends in the share of NEETs among 18–24-year-olds (between 2019 and 2020, annual data) / NEET-nuorten osuus 18–24-vuotiaista (2019 ja 2020)

In per cent / Prosentteina

Countries are ranked in ascending order of the share of 18–24-year-old NEETs in 2019.

Source: OECD (2021), Table A2.2. See Source section for more information and Annex 3 for notes (https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2021_Annex3_ChapterA.pdf).

Information on data for Israel: <https://oe.cd/israel-disclaimer>

Lähteet:

- Youth in the Education Sustainable Development Goal
- A1. To what level have adults studied?